

## Samfundsdrømmerier og politisk-social Satire.

Af George V. Manicus.

### I.

#### Samfundsdrømmerier.

En Forudfølelse eller Overbevisning om en i en nær Fremtid forestaaende stor Samfundsomvæltning, gjør sig, som bekjendt, for Tiden gjældende hos Mange. Forestillingen om dens Form og Væsen afvexler i det Uendelige. Medens Fremtidssynet hos Somme er taaget, og mere nærmer sig Anelsernes Omraade, har det hos Andre antaget tydelige Skikkelser. En lignende betydelig Forskel optræder med Hensyn til Forestillingerne om de Gjennemgangsformer, der kræves for at naa fra det moderne Samfundsliv til den forventede Menneskehedens Guldalder eller — alt efter den optimistiske eller pessimistiske Livsanskuelses Fremhersken — til anarkiske Tilstande, det nuværende Kulturlivs midlertidige Undergang og Oprindelsen af et socialt Kaos. Hist haabes paa en fredelig, af en efterhaanden opsvulmende, ustandselig offentlig Mening baaren Overgang; her oprulles Billeder om sociale Brydninger af en Beskaffenhed, at selv den franske Revolutions Rædselsperiode sammenlignelsesvis fremtræder som en Idyl.

Det er ikke nødvendigt, at gjøre opmærksom paa de talrige Grunde, der navnlig i det sidste Decennium ere blevne fremhævede til formentlig Støtte for Rigtigheden og Berettigelsen af nævnte Overbevisning om et nær forestaaende, saakaldet «Verdensskifte». Der vrimler af dem i Tale og Skrift og de ere hos Mange blevne en integrerende Del af deres Livsanskuelse. Hvad der imidlertid til Trods for Mangfoldigheden paa dette Omraade, saavidt bekjendt, hidtil ikke er henpeget paa, er den Kjendsgjerning, at den nyeste Tid har begyndt at afføde en Række Statsromaner samt digteriske og filosofiske Arbejder, der i jævnt, fortællende ubunden, eller i mere eller mindre fantasirig bunden Stil, beskjæftige sig med Fremtidens Idealstat eller den forestaaende sociale Omvæltnings Resultater. Slige Arbejder, der i Tidernes Løb kun da ere fremkomne i større Antal, naar nye Samfundsideer have gjennemsyret store Kredse og naar Gjæringen har naaet en Højde, der truer selve Statens Existens og tvinger det monarkiske Princip, de konservative Interessers og den bestaaende sociale Ordens Bærere til Tvangsforholdsregler og Undtagelseslove, have tidligere været ansete som poetiske Stormfugle, og tør vel med Rette ogsaa i vor Tid, da deres Antal ligesom fra Midten af det forrige Aarhundrede indtil dets blodige Slutning, hurtigt forøges, betragtes som Bebudere af et paa Horisonten staaende Uvejr.

Som Spejlbilleder af Samfundsstemninger og Tidsstrømninger, som almenforstaaelige Udtryk for Samfundets ingensinde hvilende Fremtidsforhaabninger og dets ideale Længsler, have disse Skrifter og Digtninger altid fængslet langt større Kredse end de, til hvilke statsvidenskabelige Arbejder under hvilkensomhelst anden Form, ere naaede

og kunne naa. Det er paa dette Gebet, at Poesien og Filosofien, saa at sige paa hvert Skridt, bryde den Alvor, krydre den Ensformethed og kaste den strengt videnskabelige Form omkuld, der synes at være blevne traditionelle for Fremstillingen af og Diskussionen over sociale og økonomiske Spørgsmaal. Hvad der endyderligere, foruden den valgte Form, bidrager til at tilvejebringe denne Kjendsgjerning, er Afvexlingens Mangfoldighed, ikke alene paa Fantasiens, men ogsaa paa Følelsens og Tænkningens Omraade. Ligesom der paa dette Omraade fremtræde Skildringer og Fremtidsmalerier, der nærmest høre ind under det ubevidst Humoristiskes Kategori, saa møder man ogsaa her Udtalelser af saa fremragende og fremsynede Tænkere, at kun Faa have Forstaaelse af dem og at det er forbeholdt kommende Tider og Slægter at fremdrage de nedlagte Ideer, for paa dette, som saa ofte paa Opfindelsernes Gebet, at tjene til Illustration af den Kjendsgjerning, at Intet er Nyt under Solen.

Samfundsdrømmerierne og den politisk-social Satire have til alle Tider haft to Yderpunkter, nemlig Statsromanen i sin største Renhed, fremstillende Idealstaten i alle dens Enkeltheder, og Satiren over de forskellige Tidens politisk-social Ideal. I Oldtiden fremtræde disse Yderpunkter allerede i Plato's «Republik» paa den ene, Aristophanes's «Kvindernes Folkeforsamling» og «Ridderne» paa den anden Side. Den nyeste Tid har at opvise tvende Værker, der i visse Maader repræsentere en lignende Modsætning, nemlig Amersin's Statsroman: «Friedens Land» («Das Land der Freiheit. Ein Zukunftsbild in schlichter Erzählungsform von F. Amersin. Graz. 1874»), og: «Caliban» ved Ernest Renan («Caliban, suite de la tempête. Drame philosophique, par Erneste

Renan, de l'Institut. Paris. 1878). Imellem disse Grænser ligger der mangfoldige Afskygninger, særlig med Hensyn til den Basis, der gaas ud fra. Saaledes have saavel Sibbern's Meddelelser fra Aaret 2135 («Meddelelser af Indholdet af et Skrift fra Aaret 2135, udgivne af F. C. Sibbern. Kjøbenhavn, 1858), som Jules Verne's: «Dr. Ox» («Voyages extraordinaires, couronnés de l'academie: «Le docteur Ox, par Jules Verne. Paris 1873), et fantastisk Grundlag, nemlig en forandret kosmisk og atmosfærisk Paavirknings Indflydelse paa Menneskets Temperament, Handlemaade og sociale Forhold. Medens den danske Filosof, der i noget lignende Art som Holberg i «Niels Klim's underjordiske Rejse» gaar ud fra en organisk og psykisk Omdannelse af tænkende Væsener, skildrer et Fremtidssamfund og kritiserer Fortidens sociale og politiske Forhold saa at sige fra et Tidsfugleperspektiv, gaar Vischer, Tysklands første Æsthetiker, en modsat Vej, idet han i en «Landsbyhistorie fra Pælebygnings-tiden» samt i en Række Aforismer i Dagbogsform i sit nylig udkomne Værk: «Auch Einer. Eine Reisebekanntschaft von F. Th. Vischer. Stuttgart und Leipzig 1879», fra et Fortidsstade i satirisk Form stiller primitiv-naturlige Forhold ligeoverfor den moderne Samfundsbygning. Et andet Fremtidsbillede af ideale, menneskelige Forhold er væsenlig bygget paa den tænkte Gjennemførelse af et moderne, filosofisk System. Dette er et Af-snit af Armand Pensiers Værk: «Materialismens Idealer» «Die Ideale des Materialismus. Lyrische Philosophie von Armand Pensier. Köln, 1878), i hvilket han under Titelen: «Adam» fremkommer med en poetisk Legemliggjørelse af sit Samfundsideal. Variationen paa ovennævnte

Omraade er saa stort, at der endog haves et Værk: «Das ewige Evangelium von H. C. Hallmann» (Hamborg 1877), i hvilket der fremsættes Verdensforventninger og skildres et lykkeligt Samfund paa Basis af den almindelige Gjennemførelse af en saakaldet Existenslov, der er dekretet af Gud og til Frelse for den lidende Menneskehed forkyndes af Forfatteren, som paastaar at være inspireret af og at have faaet Hvervet dertil af Hærskarernes Herre.

Af de nævnte moderne Statsromaner, idealiserede Samfundsfremstillinger og social-satiriske Værker, ville de, der ere affattede af Jules Verne og H. Hallmann, i det Efterfølgende kun blive omtalte og analyserede i største Korthed, særlig fordi de indtage en Mellemstilling og altfor meget nærme sig henholdsvis de rent fantastiske Rejsebeskrivelser og de moderne sociale Programmer.

Den Kjendsgjerning, at næsten alle fremragende, egentlige Romaner, der ere fremkomne i det sidste Decennium i Evropa, ligesom de sidste Aartiers dramatiske Frembringelser i Frankrig, have en stærk social Tendens, skyldes uden Tvivl de samme Aarsager som have fremkaldt Statsromanerne. At give i sammentrængt Form og i faa Træk en Analyse af de Grundtanker, der bæres frem i Nutidens sociale Roman og Drama og at vurdere deres Betydning paa Samfundsspørgsmaalenes Omraade, vilde imidlertid ikke alene være en næsten uoverkommelig Opgave, men ligger ogsaa udenfor de Grænser, der ere afstukne for denne Afhandling. Der kan her kun gjøres opmærksom paa, at begge Former af Romanen staa hinanden meget nær, dog med den Forskjel, at førstnævnte i Regelen søge at bygge op, hvor sidstnævnte have ned-

revet eller forsøgt at nedrive den gamle Samfundsbygning og at jævne Grunden for den nye.

Ligesaa lidt som der gaas nærmere ind paa hine, iøvrigt karakteristiske Afføddninger af vor Tids sociale Gjæring, ligesaa lidt vil der i det Efterfølgende blive gaaet ind paa de moderne rent socialistiske Fremtidsidealer. Dels have samme været Gjenstand for gjentagne og vidtløftige Fremstillinger, saa at de kunne forudsættes kjendte af Enhver, der interesserer sig for de nuværende Samfundsbygninger, dels er der blevet iagttaget en Varsomhed i Fremstillingen, der i mange Henseender er saare forklarlig. Det tyske Socialdemokratis i Oktober 1877 stiftede videnskabelige Organ: «Die Zukunft», har rigtignok lovet «med Sikkerhed og Klarhed at ville fremstille de Idealer, der maa naas samt at paapege de Veje, ad hvilke samme bedst og hurtigst ville kunne naas», men det er hidtil blevet ved Løftet. Med Undtagelse af forskellige Hentydninger i nogle Artikler om Babeuvismen og Utopierne, har dette Organ i det Væsenlige ikke vovet sig længere frem end til de Grænser, der allerede i Marx's Skrifter vare dragne og Fyrst Bismark havde fuldtud Ret, naar han i Oktober 1878 i et af det tyske Parlaments Møder bemærkede, at man med Hensyn til Organisationen af Fremtidens Folkestat, kun havde faaet Lov til at kige gennem Dørsprækken. De socialistiske Romaner, af hvilke fornylig flere ere blevne forbudte i Tyskland, opstille ikke heller nogen Idealstat samt bevæge sig ikke i den Periode, der formenes at ville indtræde efter «Verdensskiftets» Gjennemførelse, men Handlingen i samme tjener i det Væsenlige kun som Ramme til at opildne Klassehadet.

Ses der hen til Forholdet, der gør sig gjældende med Hensyn til de Lande, hvori de ovennævnte Skrifter

ere udkomne, vil man strax bemærke, at det er Tyskland, som, særlig i det sidste Femaar, indtager i ganske overvejende Grad den første Plads. Der gjør sig her det Modsatte gjældende af hvad der viser sig for den Periode, som i forrige Aarhundrede gik forud for Udbrudet af den store Revolution. Dengang var det væsenlig i Frankrig, at Skrifter af den Art udkom, medens der for Tysklands Vedkommende ikke kjendes et eneste Arbejde, der i sig søgte at concentrere Samfundets Higen og Længsel eller at gjengive og kaste Lys over store Samfundsbyrdninger paa lignende Maade som i vor Tid. Rabener's meget læste, fra hin Tid stammende Satire, gaar i en væsenlig anden Retning. Ligeledes vil det ses, at der fra England ikke foreligger nogen egenlig Statsroman, udkommen i Halvfjerdserne. Hvad der i dette Land peger i lignende Retning, er, saa vidt bekjendt, væsenlig begrænset til tvende Fremstillinger af Dr. Travis og af en Mr. Ruskin. Førstnævnte indsendte til Fagforeningernes Kongres i Newcastle i Aaret 1876 et Skrift, i hvilket han fremstillede et Samfund, der i selve England tænktes samlet og ledet af ham, for at afgive en Slags Forsøgsstation, fra hvilken der senere kunde gjøres Propaganda og som for den øvrige Verden skulde aflægge et Vidnesbyrd om den Menneskehedens Guldalder, der maatte oprinde, naar de Regler fulgtes og det System antoges, der vare udtænkte af ham. Meningen med Fremsendelsen af dette Udkast til en ideal Samfundsbygning var nærmest den, at Dr. Travis, som selv var ubemidlet, ønskede en Pengesum bevilliget, tilstrækkelig stor til Indkjøbet af 800 Hektarer Land og til at bekoste de første Anlæg og det første Aars Drift. Her agtede den engelske Idealist at samle indtil 400 Personer til fælles Arbejde, fælles Deling under

Tilvejebringelsen og Befæstelsen af Oprigtighed, oplyst Retfærdighed og gjensidig Velvilje. Medens Dr. Travis nærmest synes at have haft Oprettelsen af et lille Samfund for Øje, hvis økonomiske og sociale Forhold væsenlig skulde ordnes i Lighed med de Fourier'ske Falansterer, vilde en anden Englænder, Mr. Ruskin, foretage et lignende Forsøg, for at overføre til Virkeligheden det Samfundsudkast, han i Aaret 1871 havde udarbejdet tildels efter Cabets System og som i det Væsenlige gik ud paa at fjerne de for et fredeligt, idyllisk Liv generende moderne Opfindelser og den moderne Kulturs stærkt pulserende Liv, med dets nervøse Pirrelighed og oprivende, fortærende Uro. Efter den Skildring af det forventede ideale Samfund, han gav i det engelske Tidsskrift: «The workman of Great Britain», havde han tænkt sig dette oprettet i en frugtbar, fredelig, afsides liggende Egn i England, hvor der ikke skulde tilstedes Maskiner eller Jernbaner, hvor Beboerne ikke skulde bevæges fremad med 40 engl. Miles Hurtighed i Timen med bestandig Fare for Livet, men gaa, kjøre eller ride, hvor der skulde være Masser af Blomster og Urter i Haverne, Rigdom af Korn og Græs paa Markerne, hvor der skulde digtes, musiceres og synges, hvor Børnene — undertiden ogsaa de Gamle — skulde danse til Sangene og Musiken, hvor de Kar og Redskaber, der bruges i Husene, ligesom i Grækernes Tider, skulde dekoreres smukt, men lidt mere moderne, hvor Videnskaben efterhaanden skulde blomstre etc. Skjønt Mr. Ruskin var en særdeles rig Mand, der nok kunde have eksperimenteret som nogle af de franske Kommuniste og Socialiste, der satte store Summer overstyr, har man dog senere ikke hørt Noget om Oprettelsen af et sligt Samfund med Institutioner, Sæder og Skikke,



der maaske kunde være gennemførlige under et sydligt Lands klare Himmel og evige Sommer, men tage sig forunderligt ud henlagte under Englands Taage og barske Klima.

Vort Fædreland figurerer ikke heller, naar der kun tages Hensyn til indeværende Decennium, blandt de Lande, der have frembragt ideale Samfundsskildringer. Derimod har det den Ære efter at der, siden Cabet's: «Voyage en Icarie», næsten var hengaaet en Menneskealder, først at have debuteret i Evropa med et Arbejde af lignende Art. Dette er som bekendt Sibbern's Værk: «Meddelelser fra Aaret 2135». Nogen egenlig Statsroman i dette Ords fulde Betydning er det ikke; dertil er samme ikke udarbejdet tilstrækkeligt i Enkelthederne og altfor meget blandet med økonomiske Anskuelser, svedenborgske Syner, filosofiske Deduktioner, politiske Betragtninger og social Satire. Samtidig optræder Forfatteren saa moderat og varsomt i Fremstilling og Form og gaar ideligt saa indirekte tilværks, at det vilde være vanskeligt nøjagtig at sige, hvad egenlig hans egen Mening er. Sibbern synes at dele i fuldt Maal den Forbitrelse og Harme over hele den bestaaende Samfundstilstand, der i større eller mindre Grad lever i næsten alle mere fremragende Tænkeres Sind. Han er derhos af den Mening, at de tusinde Verdensforventninger og de tusinde Fremtider, der ere forkyndte til Menneskehedens Redning, kun tilnærmelsesvis vilde kunne realiseres gennem en fuldelig Tilgrundgaaen af hele Fortidens Færd og Væsen. For Tilvejebringelsen af hans ideale Samfundsstat lader han derfor den største Del af den civiliserede Verden blive indhyllt i en kosmisk Taage, der imidlertid ikke udstrækker sig over en Del af Norge, Island og Amerika. Af de Beboere,

den saaledes udenfra paavirkede Del af Jorden havde til hin Tid, uddøde den største Del, men Døden antog for dem gennem den samme kosmiske Indflydelse, en venlig Skikkelse. De Tiloversblevne sank i en dyb Søvn og det var, som om de havde drukket af Lethes Strøm. Da de vaagnede igjen til nyt Liv under andre Forhold, var Alt forsvundet fra deres Erindring: Statsforfatning, Lovgivning, Særejendom, Forestillingen om Herre og Tjenerskab. En ny Ungdom med nye Tanker fremblomstrede. Gennem Samkvem med Mennesker fra de Egne, hvor slige Forandringer ikke vare skete, fik de Nys om Fortidens Forhold, og gennem deres forandrede psykiske Organisation blev det særlig givet dem at indse det Vrange i forrige Tiders Færd og Liv. Fra det Stade de indtog, fik de en klar Bevidsthed om, at hin Tids Rigdom kun var fremkommen paa Menneskefølelsernes, paa Samvittighedens og Kjærlighedens Bekostning samt at der dengang i dyb sjælelig Henseende havde hersket en bestandig, forvirret og fortærende Kamp af Alle mod Alle. Dette Syn paa Fortidens sociale Forhold foranledigede dem, tiltrods for mange Fristelser og for søgte Overtalelser, at holde fast ved Ejendomsfællesskab og at forkaste Særejendommen. Samtidig opstod der en Række nye Forhold væsenlig begrundede paa den Omstændighed, at Fortidens, af Grusdyngerne fremhentedes Skatte og det folkeøde Lands, efter mangeaarig Hvile utrolig frugtbare Jordbund, gjorde Alle velstaaende, medens det mere naturlige Liv befriede dem for Sygdomme. Men andre Brøst indfandt sig. Andres Medhjælp kunde kun faas ved Velvilje og Menneskekraft kunde ikke kjøbes mere. Samtidig tiltog Antallet af pludselige Dødsfald paa Grund af den større Uafhængighed og

Frihed, der foranledigede Mange til at udsætte sig for Livsfare.

Medens Sibbern særlig dvæler ved de forandrede økonomiske Forhold, og gennem vidtløftige Diskussioner mellem «Trønderne» og Medlemmer af det nye Samfund, næsten udtømmende behandler de herhen hørende Spørgsmaal, er han meget mere uklar med Hensyn til Regeringsformens og Familiens Organisation. I sidstnævnte Henseende synes han at ville følge det Spor, der af tidligere Idealister og Tænkere er blevet anvist og fremstillet i Statsromaner. Han gaar tildels videre og mener f. Ex. at Barnet skal have Frihed til at kunne vælge andre Forsørgere, naar et fremmed Hjem og en fremmed Familie tiltaler det mere end dets egne. Kvindens større Frihed som ønskeligt Maal, fremtræder ligeledes hist og her i Skildringen; dog er han imod Emancipationstanken, forsaavidt den gaar ud paa at give Kvinden lige Erhvervs- og Arbejdsret med Manden, ligesom han for denne hævder Ret til at have Øje og Sans for hvor meget andet Yndigt han kan møde i Kvindeverdenen, tiltrods for at han vil leve sit Liv med den i hans Øjne Elskeligste.

Tanken om forandrede Samfunds- og Livsforhold, foranledigede ved Paavirkning af kosmiske eller terrestriske Indflydelser, forskellige fra de nuværende, en Tanke, som Sibbern har lagt til Grund for sit Fremtidssyn, er ingenlunde noget Nyt. Der har allerede længe før Meddelelserne fra Aaret 2135 affattedes (i Aaret 1848 vare de allerede skrevne, men udkom først 10 Aar efter) været Naturforskere og Filosofer, der have den bestemte Mening, at Jordens Atmosfære, der særlig i Tertiærperioden havde en væsenlig anden Sammensætning end nu, ogsaa senere og vedblivende, skjønt kun mærkeligt i større Tidsrum,

end dem Mennesket for sine Forhold og efter sin Maalestok, plejer at regne med, har forandret og forandrer sine kemiske Blandingsforhold, samt at den hele organiske Skabning derved efterhaanden underkastes Overgange i sine Livsbetingelser og Livsytringer, der aabne Udsigten for et helt forskjelligt fysisk og psykisk Liv og dermed for nye Samfundsforhold, vidt forskellige fra de nuværende. Det er især en formodet og paastaaet Forandring med Hensyn til Ozon- og Iltmængden som Bestanddele af Atmosfæren, der ere blevne lagte til Grund for hine Anskuelser og Fremtidssyner. Den bekjendte franske Forfatter, Jules Verne, behandler i sin: «Phantasie du docteur Ox» et beslægtet Æmne. I hans meget læste, af vor Landsmand Frølich med fortrinlige Illustrationer forsynede Arbejde, indfører han en mysteriøs Personlighed, Dr. Ox, der skildres som Fysiolog og Experimentatør af første Rang og som har udvalgt sig en lille By i Flandern som en Slags Forsøgsstation. Det er lykkedes denne Naturforsker at dele Vandet i stor Maalestok og saa godt som uden Bekostning i dets Bestanddele og det staar i hans Magt at tilføre Athmosfæren over et større Distrikt et større Gehalt af Ozon og Ilt. Byen Quiquendone synes at være bleven valgt som Forsøgsstation, dels fordi den ligger i Flandern, hvis Indbyggere hos Franskmændene særlig have Ry for deres flegmatiske Temperament, dels fordi dette Sted selv i hin Provins var navnkundig for den Yderlighed, til hvilken dets Indbyggere gik i Retning af Langsomhed i Tænkning og Handling. Jules Verne giver en fortrinlig Skildring af dette lille Samfund, en Skildring, der i adskillige Henseender minder om Holbergs Fremstilling af Indbyggerne i Potu. Særlig har Borgmesteren i Quiquendone en umiskjendelig Lighed

med Storkansleren Kadok, der behøvede fjorten Dage til et Udkast af den allermindste Forordning. Dr. Ox's Experimenteer og hans atmosfæriske Blandingsforsøg, frembragte i dette rolige Samfund en fuldstændig Forandring. Luftens, kunstigt og vedvarende tilvejebragte større Forsyning med Ozon og Ilt, gav de skikkelige, filistrøse Quiquendoner et kolerisk Temperament. Hvor der før havde hersket Fred, Maadehold, Tilfredshed og social Underordning, fremkom i forbavsende kort Tid et stridbart, fordringsfuldt, nydelsessygt og efter Frihed og Lighed i største Omfang tørstende og jagende Sind. De Udskejelser, der resulterede af dette forandrede Temperament med dets nervøse Pirrelighed og sig selv rask fortærende Livsvirksomhed, fremstilles af den franske Forfatter med lignende Mesterskab som de oprindelige Forhold. Hele den fantastiske Fortælling ender med en Explosion, foranlediget ved en Uagtsomhed af Dr. Ox, der havde tilsidesat sin Opmærksomhed for de i Laboratoriet stedfindende Fænomener for den, der var rettet paa de herfra resulterende sociale Fremtoninger. Den berømte Experimentatør forsvandt som han var kommen og Indbyggerne i Quiquendone vendte, efter at være komne til sig selv igjen efter den fuldstændige Konfusion, de vare geraadede i, efterhaanden tilbage til deres vante, halvt slumrende Liv, ikke anende, at de ubevidst havde været Objektet for Experimenteer gaaende ud paa enten at vise, at Dyden, Modet, Talentet, Aandrigheden, Indbildningskraften og andre menneskelige Egenskaber ikke ere andet end Spørgsmaal, der dreje sig om Luftens Iltholdighed, eller at fremstille i Nutiden et Spejlbillede i det Smaa af hvad Fremtiden i beslægtet Retning engang i det Store vil bringe hele Verdenssamfundet.

Det tidligere nævnte Arbejde af H. Hallmann, som danner et Afsnit af et større Værk: «Das ewige Evangelium», danner paa en vis Maade en Modsætning til Jules Vernes ovennævnte, analyserede Arbejde. Medens sidstnævnte smager stærkt af en materialistisk Verdensanskuelse, synes dette at have sin dybeste Rod i en til Exaltation og Visioner udartet, orthodox-kristelig Tro. Hvor hint stiller et storslaaet Herredømme over Natur-aanderne i Udsigt, forlanger dette, at Videnskaben skal vende om fra den Vej, den i den senere Tid er gaaet, samt at der skal skrues tilbage, hvad der i Retning af Anvendelsen af Naturkræfterne er skruet for meget fremad. Hallmann holder sig selv for at være inspireret af Gud og for at have faaet det Hverv at aabne Menneskeheden et nyt Fremtidssyn. Han skildrer et nyt Samfund, i hvilket Tilbud og Efterspørgsel ere bragte i Ligevægt, medens Penge have ophørt i væsentlig Grad at optræde som Magt, et Samfund, hvor Ro og Tillid ville afløse den nu herskende Mistænksomhed og Alles Kamp mod Alle, hvor de sanitære Forhold ville have forbedret sig i høj Grad, hvor, skjønt den nationale Forskjel ikke fuldstændig vil ophøre, dog Stridighederne mellem Nationerne ere ophørte, medens en ny Aand lægger sig over hele det menneskelige Samfund og den gyldne Tidsalder, Fredens tusindaarige Rige, tager sin Begyndelse.

Hjælpen til Opnaaelsen af denne lykkelige Tilstand vil komme fra ham, for hvem Menneskenes Ulykke ikke er skjult og til hvem Alle bede: «Giv os idag vort daglige Brød». «Han,» siger Hallmann, «der i sig repræsenterer al Visdom og al Fuldkommenhed, kjender ogsaa de jordiske Lovgivningers Ufuldkommenhed og véd, at et Folk med Hensyn til dets materielle Interesser ikke er til-

strækkeligt værget mod et andet Folks Indgreb. Hærskarernes Herre har antaget sig Alle i sin Visdom og vil gennem en Lov, der saa at sige vil blive Kronen paa alle verdslige Love, bringe Menneskene en Hjælp, der skal virke vedholdende og velgjørende for alle Tider.» Efter hans Befaling føler han sig kaldet til at forkynde en Lov, der skal drage en udjævnende Grænse og hjælpe saavel det aandelige som det legemlige Arbejde til dets Ret. Denne Lov er Existensloven, der vil finde Gjenlyd over hele Jorden. Den lyder: Hvad den menneskelige Aand har skabt til Menneskehedens Vel og Velsignelse, skal opretholdes. Men paa den anden Side skal Løsenet være, at Alt hvad der skader Menneskehedens Udvikling, bør udryddes og Arbejdet gaaende ud herpaa er Fremtidens nærmeste Opgave. Den Eviges Vilje er: «Prøver Alting og beholder det Bedste. Han véd, hvor Velsignelsen kan blive til Forbandelse. Der, hvor den menneskelige Haands Arbejde ikke er tilstrækkeligt for at tilfredsstille Verdens Krav, der skal Damp- og Gaskraften fremdeles anvendes til Hjælp, men allevegne, hvor førstnævnte kan yde, hvad der kræves, skal dens Anvendelse fremtidig ikke tilstedes mere.» Som Følge af denne Existenslov bør derfor, efter den Eviges Vilje, alle de Fabriker, der udfolde en Virksomhed gennem en skadelig Anvendelse af Naturkræfterne, og derfor maa kaldes menneskefjendtlige, nedlægges. Staten har at expropriere dem og Pengene dertil tilvejebringes ved Statslaan. Existensloven, Diamanten af alle Love, vil sejrrig bryde sig Bane og dræbe den Verdenspolyp, der nu ubarmhjertigt udsuger den største Del af Menneskeheden. Existensloven vil blive den lange Arm, der atter lægger Brødet paa de Menneskers Bord, der fortjene det og den taaler ikke, at

man atter tager det fra dem. Naar denne Lov er trængt igjennem, saa vil det Slaveri, under hvilket nu saa mange brave Mænd sukke og vaande sig, forsvinde og forundret ville kommende Slægter i Verdenshistorien læse om den Epoke, Forfædrene maatte gennemleve. Den nøgne Materialisme med dens forfærdelige Konsekvenser vil til hin Tid høre til de overvundne Standpunkter, gjensidig Velvilje nærme Hjerterne til hverandre og sikre den evige Fred. Hallmann slutter sit Skrift med følgende Bemærkninger: «Ingen har Ret til at sige, at Den, der ikke kan væрге sig og holde sig oprejst i Kampen for Existensen, bør gaa til Grunde. Den Evige har talt alle sine Skabninger og til hans Ære skulle de Alle leve. Om ogsaa den Ene eller den Anden antager, at den eneste Hjælp er at finde i at Massen af Menneskene uddør, saa ere de blinde og døve ligeoverfor hin Visdom, der har Alles Vel for Øje. Denne høje Visdom vil lære Eder, at Jorden for Tiden endnu er svagt befolket og at Alle, naar de kun ville, kunne føre en menneskeværdig Tilværelse. Guds Budskab vil bringe Haab og Glæde til alle Jordens Folkeslag; den vil bygge op igjen og virke velsignelsesrigt. Existensloven vil blive Alles Løsen og sprede klart Lys over Ulykkens Nat. Den vil blive en lykkelig Fremtids Morgenstjerne. Ved Existensloven glæde og opbygge sig alle Kristne; ligeoverfor den forfærdes Mørkets Magt og erkjender, at der staar en anden Klogskab over den, som den ikke er istand til at modbevise, thi hele Verdens Forlegenhed giver den Evige Lejlighed til at tilstede sine Skabninger et Blik ind i sin Almagts Væsen. Glæder Eder derfor, I Forladte; I ere ikke glemte. Glæder Eder, I, der gjerne ville hjælpe og dog hidtil ikke havde Evne dertil. Glæder Eder, I Forældre,



at Eders Børns Fjende skal udryddes og tilintetgjøres! thi alle Børn bleve fordærvede af Mørket, der ikke kunde bringe nogen Hjælp. Glæder Eder Alle, I, som høre dette Budskab. Amen. Halleluja!»

Hallmanns Fremtidssyn og hans Forkyndelse af det nye, evige Evangelium er ledsaget af en Række Betragtninger over økonomiske og sociale Spørgsmaal, der ere af den Beskaffenhed, at de maaske i Forening med Indholdet af adskillige Skrifter af tyske Gejstlige over Nutidens sociale Brydninger, have bidraget til den Resolution, der blev vedtaget af Meisener Pastoralkonferencen den 25de Juni 1878, i hvilken der tilraades evangeliske Gejstlige en speciel Varsomhed ved den offentlige Behandling af Spørgsmaal henhørende til dette Omraade.

De følgende Skrifter, der ville blive omtalte, fortjene større Opmærksomhed end de fleste hidtil nævnte. De ere i Modsætning til Hallmanns Fremtidssyn samtlige opførte paa et rationalistisk Grundlag eller paa Basis af en materialistisk Verdensanskuelse. Saaledes ere Armand Pensiérs fantastiske Skitser, filosofiske Noveller og hans Fremtidsdigtning: «Adam» samtlige opbyggede paa den Dühring'ske Filosofi og paa denne Forfatters politisk-sociale Fremtidsmaal. Uden et Kjendskab til disse ville de vanskeligt kunne forstaas. Dühring er, som bekjendt, en tysk Lærd med meget omfattende Kundskaber, en vidtgaaende Selvfølelse og en dyb Foragt for enhver Avtoritetstro. Størst Anseelse nyder han for sine Arbejder paa Mekanikens Gebet og hans «Nye Grundlove for den rationelle Fysik og Kemi» have vundet almindelig Anerkjendelse. Men det er ikke alene paa dette Omraade, at han har forsøgt at fremsætte nye Synspunkter og at kuldaste de traditionelle, men paa mange andre af den menneske-

lige Videns Omraader søger han at optræde som Reformatør, fremsætter nye Ideer og angriber Forsvarerne eller Bærerne af de gamle. Om hans Remotion fra Berlins Universitet og om hans Forhold til «hans Venner Socialisterne», særligt hans Fejde med Marxianeren Fr. Engels, har Aleksis Petersen alt tidligere fortalt dette Tidsskrifts Læsere. (Se Nationaløk. Tidsskr. 10de Bd. S. 237 fgg. og 11te Bd. S. 234 fgg.). Som Filosof indtager Dühring en Stilling midt imellem den egenlige Materialismes Bærere, Moleschot, C. Vogt, Büchener etc. og Pessimismens Koryfæer, Schopenhauer, Hartmann etc. Pessimismen angriber han og ser i den kun et Tegn paa social Raaddenhed; den raa Materialisme tilfredsstiller ham ikke heller. Hans Standpunkt i saa Henseende er paa en klar Maade præciseret i en Afhandling i det af P. Lindau redigerede Tidsskrift: «Die Gegenwart», i hvilken det bl. A. hedder: «I Modsætning til hin transscendentale Forvildelse, der i Tingene kun ser en Verden af Fremtoninger uden reel Betydning, forfægter Eugen Dühring den Overbevisning, at der eksisterer en fyldestgørende Virkelighed og Sandhed, der ikke kan forandres og forbedres af Menneskene med deres lidet højtstaaende Organisation. Ligeoverfor en falsk Idealismes Opdigtelser betragter han Verden som et System af Dispositioner og Tildragelser, der alle i Analogi med det, der sker paa det rent Mechaniskes Omraade, indbyrdes i stærk Grad betinge hverandre. Medens imidlertid den raa Materialisme identificerer Bevidstheden med Atomernes Leg, tildeler Dühring Bevidsthedselementerne den vigtigste Rolle i det Verdensbillede, han har tilegnet sig. Vi selv, siger han, ere den synlig begrænsede fineste Differensering og Ophobning af Dispositioner i Skikkelse af Drifter og Erkjendel-

sesformer og Livet er hin store Differens, der skal udjævnnes med den mægtigste Udfoldelse af Bevidsthed og Lidenskab. Heraf resulterer Virkelighedsfilosofens ophøjede Præstekald, heraf hint Livsideal, der i Bevidsthedens Potensering indtil Lidenskab, øjner det tænkende Menneskes skønneste Opgave. Idet fremdeles Bevidstheden forener den indre og ydre Verden saa at sige i ét Hovedpunkt, sættes den som overlegen Naturmagt istand til at gribe ind i det Værendes Mekanisme og tillader paa den anden Side kun det at nærme sig den som Iagttagelse og Næring, der for det egne Jeg's erkjendte Tendenser synes at være tjenlig. Saaledes sker dér samtidig Sandhedsidealet og Frihedsidealet Fyldest og et Herredømme over det, der sker i Verden bliver, paa Grund af et klart Overblik over Verdensforholdene, erkjendt som opnaaeligt og opnaaelsesværdigt.»

Paa Virkelighedsfilosofiens Omraade træder der hos Dühring istedetfor den rene Materialismes Negation Bestræbelsen efter en Anticipation af Fremtiden, saaledes at Mennesket ikke alene efterhaanden kommer til at leve sit eget Liv eller til at føje sin Sten til den Bygning, under hvis Tag Fremtidsgenerationerne ville faa større Fred og Lykke end den nulevende Slægt, men ogsaa i Bevidstheden og Fantasiens bringer sig denne skønnere Fremtid nær og lever med den kommende Verden. Vejen til denne nye Verden gaar over et omdannet Samfund, hos hvilket Lighed og Broderskab i Virkeligheden opbygges og fæstnes, medens Samvirkning til det Heles Vel antager ganske andre Forhold end de, der findes i den moderne Stat. Ved Udviklingen af sit sociale Ideal nærmer Dühring sig stærkt Kommunalisterne og Socialdemokratiet. Det store Samfund skal kun omslynges af

Baand, der stedse mere bør løsnes, efterhaanden som Broderlighedens Aand gennemstrømmer samme; derimod bør Sammenslutningen af smaa Samfund med saa godt som fuldstændig Selvstændighed og Selvbestemmelsesret samt i økonomisk Henseende med Kollektivejendom fremmes. I Fremtidens Samfund, der er atheistisk og i hvilken Statsreligionen erstattes ved en naturlig Sædelære, danner ogsaa Familien Grundlaget, men Ægteskabsbaandet løsnes stærkt, for efterhaanden at ophæves og erstattes ved den frie Kjærlighed, uden hvilken Kvindens Ligestilling og større Frihed er en Umulighed. Tiltrods for Mangelen af et fast Baand, anser Dühring dette Surrogat for Ægteskab for i sit indre Væsen at kunne være fuldstændig sædeligt samt at der for Udskejelser vil kunne findes et passende Korrektiv i den offentlige Morals nyt opbyggede Regler og Vedtægter.

Armand Pensier er saa godt som i Et og Alt Discipel af Dühring. I hans lyriske Filosofi gjenlyder Mesterens Tanker, i hans fantastiske Skitser og filosofiske Noveller (deriblandt særlig: «Rhöngelster») søger han at opbygge igjen ved en til Lidenskab potenseret Selvbevidsthed hvad der er gaaet tabt for Mennesket ved de gamle Idealers Undergang. Det tænkende, selvbevidste Menneske har forhen været betegnet som stort, det troende som lykkeligt. Han søger at vise, at det tænkende Menneske ogsaa kan være lykkeligt. Det er i hans Øjne kun den troende Videnskab og den forstandige Tro, der ere unaturlige, lave og usalige. Der føres i hans Digtninger Grundanskuelser frem, der i forskjellige Henseender ligne dem, som den danske Digter Fr. Kaalund har givet Udtryk i sin Digtsamling: «Et Foraar», og da navnlig i

Digtene: «Kaos» og: «Den brudte Straale», i hvilket sidste Slutningsverset lyder:

•Thi yder min Sang blot et uset Frø  
Til Aandens evige Sommer,  
Da lad kun mit Navn forglemmes og dø!  
Koraldyret lig i den dybe Sø  
Jeg bygger dog med paa den voxende Ø  
Og bereder den Verden, der kommer.»

Fremtidens Idealstat søger han, skjønt kun i en Gjennemgangsform, at skitsere i Digtningen: «Adam», i hvilken der skildres et Samfund forenet ved Broderlighedens og Lighedens Baand og vækket til Selvbevidsthed med Hensyn til den Stilling og de Opgaver, det har ligeoverfor de kommende Slægter.

Et i de fleste Henseender lignende Standpunkt som Dühring og Pensier indtager Fr. Amersin, der i sin omfangsrige, i tre Bøger inddelte Statsroman: «Das Land der Freiheit» skildrer et Fremtidens Samfund, til hvis Grænse den nulevende Generation vel ikke vil naa, men hvis første Formationer den dog maaske vil kunne skimte.

Fr. Amersin, saavidt vides, en Illyrier med tysk Dannelse, er Atheist, Darwinist og nærmer sig i adskillige Retninger Socialismen. Ved hans kritiske, i Fortællingen indflettede Bemærkninger over det moderne Samfund, er hans Forbitrelse særlig rettet mod den i ufortjent Luxus levende, unyttige, fordringsfulde og ved Taneløshed og Inhumanitet Klassehadet opildnende Kvinde. I hans Skildringer fra Fremtidsstaten: «Friland», er det ogsaa særlig den til naturlige Livsforhold tilbagevendte Kvinde, der spiller en stor Rolle og væsenlig bidrager til at bringe Guldalderen til Jorden.

Menneskeheden staar efter Amersins, særlig i et Afsnit: «Stjernedrømmen», nedlagte Verdensanskuelser først

i Begyndelsen af sin Udvikling. Der paapeges 7 Hoved-afsnit i Udviklingshistorien, af hvilke kun de to første, nemlig Urtiden eller Vildhedens Tid og Tros- eller Præstetiden, ere tilbagelagte. Samfundet befinder sig for nærværende Tid i den tredje Periode, Herre- eller Fyrstetiden. Efter denne vil der komme Folkenes Tid, i hvilken Præste- og Fyrstevælden efterhaanden er bleven et overvundet Standpunkt, medens alle bedre og ædlere Folkeslag, efter at være blevne myndige, regere sig selv. Efter Folkenes Tid kommer Verdenstiden, i hvilken særskilte Skikke, Sprog og Nationaliteter forsvinde, medens et eneste Sprog, en ensformet Dannelse, en Verdenskultur indføres og omslutter Menneskeheden. Den sjette Periode er Aandernes Tid, der bryder frem, naar det lykkes enkelte store Aander blandt Verdensfolket, at bringe den indtil denne Tid til det enkelte Verdenslegeme indskrænkede Tilværelse i Forbindelse med andre beboede Kloder og derigjennem i aandelig Forbindelse med hele Universet. Fra dette høje Trin svinger Menneskeheden sig op til det syvende, i hvilket det opnaar en høj Grad af Fuldkommenhed, en lang Livsvarighed, der efterhaanden næsten naar Udødeligheden. Overgangen til et rent aandeligt Liv med nye Perioder og under Forhold, ufattelige for den nulevende Slægt, vil danne en Fortsættelse i en Udvikling, der næppe har Grænser.

Den nulevende Slægt, der, som bemærket, befinder sig i det tredje Udviklingsstadium, har for en stor Del naaet Naturotroens og Fritænkeriets rene Grund; men den nye Verdensanskuelse er ikke trængt helt igjennem og har langt fra fyldt Alles Sind. Paa Ruinerne af det Gamle, Nedstyrtede, maa der opbygges noget Nyt, Vigtigt og Vedvarende. Den Længsel, der fremdeles fylder Menne-

skets Sind, bør have sin Trøst og denne ligger i Tanken paa Fremtiden. Her fremtræder ligesom i enhver Religion, det Ophøjede, Skjønne, Himmelske som trøstende Overbevisning. Det højeste Gode, vi Alle stræbe efter, er Friheden, det vil sige den indre Evne og den ydre Lejlighed til at naa Alt det, hvad der behager os og hvad vi have Behov, eller, med andre Ord, den størst mulige Magt over og Indvirkning paa den os omgivende Yderverden. Heri betinges den muligst uforstyrrede Lejlighed til vor naturlige Udvikling. Den fuldstændige Frihed opnaa vi vel aldrig, da en saadan vilde være ensbetydende med Almagt, men vor Livsopgave bestaar i ved egen Virksomhed vedvarende at tilvejebringe for os selv og for hele Menneskeheden et stedse større Maal af Frihed. Fremtidstanken forbinder sig herigjennem umiddelbart med Frihedstanken eller, hvad der er det samme, Fremtiden maa ufejlbarlig føre den ordnede Friheds gyldne Tid med sig. Hin bedre Tidsalder naaer den nulevende Generation ikke, men vi ere istand til ved Hjælp af Fantasiens Almagt at bringe os den saa nær, at vi i det mindste leve aandelig i samme. I Statsromanen: «Frihedens Land» gives til dette Formaal en Skildring af Begyndelsen af Menneskehedens Guldalder og Amersin fremsætter deri Udkastet til og Livsplanen for den hele, fremadstræbende Menneskehed.

Fremtidens Anticipation er saaledes for Amersin, som for Dühring og Armand Pensier, saa at sige den første Nybygning paa den fra de gamle Idealer ryddede Grund. Medens Pensier i sin «Adam» imidlertid kun giver et uklart Billede og medens de Skikkelser, han fremfører, have saare taagede Omrids, er det Modsatte Tilfældet med hin Forfatter, der dristigt vover sig frem, ikke alene til

Konstruktionen af et nyt Samfund af ringe Omfang og under de gunstigste Betingelser, men ogsaa til Skildringen af hele Verdenssamfundet, der er vundet ved det fra Forsøgsstationen givne Exempel saavel som ved Sammenligninger, der alle falde ud til Fordel for Fremtidssamfundets Moderkoloni. Den nye Verden føres derhos frem til Grænserne af den ovennævnte sjette Periode af Menneskeslægten's Udvikling.

Som Grundlægger af Moderkolonien figurerer en moderne Faust, der er Indehaver af al menneskelig Viden, men hverken har funden Tilfredsstillelse ved materielle eller ideelle Nydelser af den Slags, det moderne Samfund yder. Han væmmes ved dettes Hulhed, Hyklery, Falskhed og Ustadighed og er efterhaanden som mere fremsynet end alle Andre, han omgaas, bleven ensom i sin Tankeverden og næsten livstræt. Da fatter han en ny Livsplan gaaende ud paa med Opbydelse af alle Evner og under Anvendelsen af de store Midler, der staa til hans Raadighed, at oprette i en afsides Egn en evig grøn Have for Friheden. Han forener sig med en Livsledsagerinde, der er vunden for hans Plan og søger rundt om i Landet efter sunde, kraftige, glade, begavede Børn af ubemidlede, med ingen arvelige Svagheder behæftede Forældre. Paa et Gods, som han omgiver med en høj Mur, fører han de 12 Dreng og 12 Piger, der ere blevne overlodte ham, til et med Sindrigheid indrettet Hjem, omgivet af en prægtig, stor Have og forsynet i dets forskellige Bygninger med naturhistoriske Samlinger, Malerier, Kunstværker, Modeller etc. Pigerne gives en bekvemmere mandlig Dragt og de behandles lige med Drengene, medens der gjøres Alt for at trænge Kjønnsforskjellen saa langt i Baggrunden som muligt. Børnene



gives der fuld Frihed. Hvert af dem faar et lille Hus i Haven, til hvis Indretning det yder sin Hjælp. Om religiøse Sager tales der ikke til Børnene, og de faa først Svar, naar de af egen Drift rette Spørgsmaal desangaaende til deres Forsørger. Svaret indrettes da fatteligt og gives aabent. Der gives først i en moden Alder Undervisning i Fremtidens Moral, efter hvilken der existere tre Hovedsynder, nemlig Synden mod den sunde Menneskeforstand, Synden mod Livsvisdommen og Synden mod den gode Smag. Det unge Samfunds Tro indskrænker sig derhos til Troen paa Naturen, det vil sige paa dens ufejlbare Lovmæssighed, Troen paa Menneskeheden og dens uafbrudte Fremskridt og Troen paa sig selv, d. v. s. paa den egne Aands- og Villieskraft.

Efter at Opholdet paa denne Ejendom havde varet i nogle Aar kom det efterhaanden til Udenforstaaendes Kundskab, hvorledes Opdragelsen lededes sammesteds. Præsteskabet agiterede imod Tilstedeværelsen og Dannelsen af et sligt atheistisk Samfund, ophidsede Pøbelen imod dets ledende Kræfter og umuliggjorde det for dets Grundlægger længere at opholde sig sammesteds. Dette Tilfælde var forudset og hele Kolonien drog til en afsides liggende ubeboet Ø i en sydlig Egn med gunstige klimatologiske Forhold. Her gjenoprettes og udvides efter den oprindelige Plan Alt, hvad der dér tidligere var bleven indrettet. En Del af Øen bliver anvendt til Anlægget af en Undervisningshave med tre Afdelinger, Naturens, Livets og Kunstens Skole. Der opføres i Tidens Løb en Fødsels- og Plejestiftelse, almindelige Værksteder med mange Ateliers, indbyrdes forbundne med Skinneveje. Der anlægges en Forsøgshave og Markerne, der høre til en Mønsterlandejendom, forbindes indbyrdes med Jernskinner.

Naturens Skole omfatter blandt Andet en Plante- og Dyrehave, hvor Dyrene ere samlede i Familiegrupper, en Forsøgsstation med anatomisk Museum, en Bibliotheksbygning og Sale, hvor der er udstillet Maskiner, Instrumenter og hvor der er indrettet Laboratorier. Kunstens Skole omslutter Maleri- og ethnografiske Samlinger, en Musiksæl og et Theater og en særegen Bygning er helliget Menneskeaanden og Menneskelivet. I længere Afstand fra Midtpunktet af denne Bygningskomplex er der indrettet en Skjønhedshave og en Park, der fører Navnet Kjærlighedens Dal. Paa denne Ø, til hvilken Adgangen formedelst Brændingerne er yderst vanskelig og hvor der kun en Gang aarlig haves Forbindelse med Europa, fra hvilken Verdensdel særlig Maskiner og Kunstværker modtages, medens Overskudet af de paa Øen avlede Produkter exporteres derhen, opholder det nye Samfund sig gennem flere Generationer, indtil det er fuldstændig gjennewsyret af en Tænkemaade og vant til en saadan Grad af Frihed og Selvstændighed, at der er opstaaet en dyb Forskjel med Hensyn til Samtidens udenforstaaende Folkeslag. Gennem den store Isolerethed har der endog uddannet sig et nyt Sprog, den første Spire til Fremtidens almindelige Verdenssprog.

Selvfølgelig ere de sociale og økonomiske Forhold, dette Samfund har levet under, førend det sender sine Apostle og Overskudet af sin rask tiltagende Befolkning ud i Verden for at propagere de nye Ideer, stærkt forskellige fra de, der gjøre sig gjældende i den moderne Stat. Frem for Alt er det enkelte Individets Frihed, Naturalighed, Selvbevidsthed og Selvstændighed blevet udviklet. Der er gaaet radikalt tilværks i saa Henseende. For kun at anføre nogle Exempler til Illustration heraf, kan be-

mærkes, at Børnene i Fødsels- og Plejestiftelsen ikke svøbes, men opholde sig i en stor Hal, hvor der er tilvejebragt en konstant, passende Temperatur og en fortrinlig Ventilation. De unge Verdensborgere vænnes fra de første Timer i deres Tilværelse til selvstændig Handling, idet Mødrene kun nærme dem til deres Bryst, men overlade det til dem selv at søge og finde Kilden til deres første Næring. Voxe de til, faa de Lov til at kravle ud i Haven, idet Mødrene kun i Afstand og skjult følge dem; vende de ikke tilbage, kunne de søge deres Føde hos tøjrede Geder, der staa i Nærheden. I en senere Alder deltage Drengene og Pigerne i Reglen i de samme Lege og bade sammen i en Dam. Amersin giver vidtløftige, tildels yppige Skildringer af Samlivet paa Øen og den fuldstændige Naturlighed, der overalt søges hævdet. Saaledes meddeles, at de unge, næsten voxne Piger føres hen til Grundlæggerens Hustru, da denne skal føde. De overvære Processen og der holdes et Foredrag for dem, gaaende ud paa at indprænte dem, at der hører en vis Styrke og en vis Alder til at udholde de Smerter og at kunne, uden at knækkes, opfylde de Pligter, en Moders Stilling medfører. Kjærlighedsforbindelser afsluttes i al Frihed. Den voxne Kvinde giver i Reglen selv de første Antydninger om sin Indvilligelse, naar der er flere Bejlere, og forsvinder med den Begunstigede i Kjærlighedens Dal, hvor der forblives indtil Hvedebrødsdagene ere forbi. Med Tilbagekomsten er det fremtidige Samliv af Parret fuldstændig sanktioneret af Samfundet og der finder en ægteskabelig Troskab Sted, der kun løsnes Noget ved den store aarlige Fest, der fejres paa Øen.

Med Hensyn til Samfundets Virksomhed, anvendes den halve Dag til fælles Arbejde. Dettes Frembringelser

samles i et stort Magasin. Den anden Halvdel af Dagen er helliget Arbejdet i Huset og Adspredelserne. Selve Husene ere ved indbyrdes Hjælp indrettede efter hver Enkelts Smag og Ønsker. Efter Arbejdet gaa de Voxne til Badestedet, der er beliggende i en smuk Egn af Øen. Begge Kjøen bade mellem hinanden. De sociale Vedtægter og Vanen have efterhaanden fjernet alt Anstødeligt ved denne Fremgangsmaade. Synet af de nøgne Skikkelser fremkalder ikke mere Sanselighed men Skønhedsindtryk og den mest harmoniske og skønne Legemsbygning vækker almindelig Beundring. Efter Badet synges og spilles ved Strandbredden. Hele den græske Himmel med dens Guder og Gudinder, Nymfer, Gratier og Helte synes her at være nedstegne til Jorden. Det Gratiøse lægges der særlig Vægt paa og i Skønhedens Tempel er der indrettet en Søjlehal med et stort Spejl, foran hvilket de unge Piger bevæge sig og øve sig i yndefulde Stillinger, uden at de, der ere afklædte ved denne Lejlighed, finde noget Anstødeligt i, at de iagttages og beundres. Den store aarlige Fest er det nye Samfundslivs Glanspunkt. Til denne Tid have alle de Medlemmer, der have helliget sig Kunsten og der, ligesom de Svage og Gamle, underholdes paa Almenhedens Bekostning, medens alle andre Arbejdere maa sørge for sig selv gjennem Deltagelse i Fællesarbejdet, for hvilket de modtage deres Andel, gjort store Forberedelser. De enkelte Ejendomme aflevere til hin Tid Produkter til Mønsteranstaltens Magasiner, fra hvilken den forsamlede Mængde forsynes med Fødemidler. Førend Festen begynder, trækkes Lod om, hvem der skal passe de nødvendige Arbejder. Kunstnerne udstille nu deres nye Arbejder, Sangerne foredrage nye Sange, Skuespillerne spille paa Theatret og Verdenslegenden fore-

drages af Samfundets Filosof og mest anerkjendte Videnskabsmand. Det er Fremtidsdramaet, der opføres og Fremtidsmaleriet, der fremvises. Menneskeslægtens Udviklingshistorie fremstilles i en sammenhængende Række af Skuespil og Kunstnerne ere blevne inspirerede i samme Retning som den tyske Forfatter Max Waldau i sit Skrift: «Efter Naturen. Levende Tidsbilleder» søger at inspirere en ung talentfuld Kunstner, idet han opfordrer ham til at male Fremtiden, Menneskehedens Triumftog. «Overlad,» siger han til denne, «Fortiden til Ormene, det Vordende er Urkraftens Navn; det, der har været, eksisterer for Skoledrenge og for Daarer. Sving Dem opad, frigjør Dem, mal Skikkelser, der sige til Menneskene hvad de kunne blive, ikke hvad deres Forfædre have været. Vi have ikke at beklage os over nogen forbigangen Tid, naar kun Fremtiden tilhører os. Man vil i Begyndelsen le ad Dem, saaledes som alt Stort først er bleven til Latter for Verden; men man vil alligevel modtage Indtryk og dannes af det De skaber. Man vil komme til at støtte sig til Dem og Friheden, der paa Billedet træder Mennesket imøde som virkeligt værende, vil blive en virkelig, naar Menneskene kun selv tilstrækkeligt ere begejstrede og gennemtrængte af den.» Ligesom Ungdommen gennem sindrigt udtænkte Lege, gennem Besøg i Samlingerne og gennem de hos de Ældre frivilligt søgte og givne Oplysninger, faa deres Dannelse, saa gives der de Voxne ved de festlige Sammenkomster i de smukt udstyrede offentlige Lokaler, gennem Fremstillingerne paa Theatret, Foredrag af Øens Videnskabsmænd, Benyttelsen af Bibliotheket en fortsat Uddannelse og Alt gjøres for at vække deres Sans for det menneskelige Ideal. Filosofen paa Frihedens Land er den, der sammen med Koloniens Grundlægger, nyder

den største Anseelse af dette Samfunds Medlemmer, der ikke kjende nogen Regering, men kun modtage Vejledning af deres Patriark og første Vismand. Sidstnævntes Arbejde gaar væsenlig ud paa at udarbejde i det nye Verdenssprog, der efterhaanden har uddannet sig, et Værk over al menneskelig Viden, gjengivet i forklaret Form efter de Synspunkter, det nye Samfund ifølge sin hele Udvikling har tilegnet sig. Selve det nye Sprog, bestemt til at afløse alle andre, bestaar af velklingende Stavelser, sammenstillede efter letfattelige Love. Rodordene ere valgte saaledes, at deres Klang retter sig efter deres Betydning. Fine og sarte Ting have fine og bløde Ord, grove og modbydelige Ting, haardtklingende Ord. Sangen lyder skjønnere i Verdenssproget end i noget andet og Sangkunsten er dreven til en Højde, der er ukjendt andetsteds. Den milde Himmel, Indbyggernes sunde Legemsbygning og vedvarende Sundhed, bidrage til at give den Fylde og Skjønhed. For at bevare denne og andre Egenskaber hos Medlemmerne af det nye Samfund, hersker der Enstemmighed i at lade vanskabte og svage Børn gaa tilgrunde og at lade de Medlemmer vælge sig et andet Opholdssted, hos hvilke Svagheder fra tidligere Slægtled end Forældrene (den Darwins'ke «Attavisme») optræder. Herigjennem, saavelsom gjennem en naturlig Levevis i fuld Frihed, opnaas efterhaanden en til Døden vedvarende Sundhed, et glad Sind og en højere Alder. Selve Døden fremtræder derhos i en mild Skikkelse som den naturlige Afslutning paa et fyldigt, skjønt Liv, der har føjet en Sten til den store, stedse fuldkomnere Samfundsbygning.

En ny Udvikling og en Virkekreds i langt større Omfang fik Frihedens Land derved, at Omverdenen blev op-

mærksom paa dette Samfund med dets idylliske, fredelige, af Broderlighed og Lighedsfølelse gennemstrømmende Liv. Antallet af Besøgende tog til Aar for Aar og da den tredje Generation fyldte Øen i den Grad, at en ny Koloni var en Nødvendighed, enedes man om dels at bryde op til Amerikas Fastland, dels til Tyskland, hvortil en af dets Staters Fyrster, der havde besøgt Øen og var bleven begejstret over det, han havde fundet og set der, havde indbudt Frilænderne. Medens en Sværm vendte sig til den nye Verden, droge Udsendinge til Tyskland, bosatte sig der imellem den Stats Indbyggere, hos hvilke de vilde anlægge deres nye Koloni, arbejdede sig op til Anseelse og Velstand og gjorde Propaganda for de Ideer, de vare opvoxede med. I en Række af Aar dannede disse Udsendinge et Slags Frimureri, forberedte i al Stilhed og under utrættelig Virksomhed Fremtidens Stat. De bleve enige om den Plan først og fremmest at sikre sig Ungdommen og at opdrage den til Forstaaelsen af Friheden. Den Omstændighed, at det gamle europæiske Samfund i de sidste hundrede Aar havde forandret sig ikke saa lidet, lettede dem Arbejdet. Snart sporedes da ogsaa Resultaterne af deres Virksomhed særlig ved at der dannede sig rundt omkring frie Trossamfund. Efter længere Tids Paavirkning var Tiden moden til Grundlæggelsen af Kolonien og Staten «Friland» i Tysklands Centrum. Fyrsten, der var vunden for Planen, anviste en Landstrækning, hvor Hovedstaden skulde opføres og nedlagte senere sin Værdighed for at leve som Borger i det nye Samfund. Byen opbyggedes af en ny Sværm, som Øen udsendte og fuldførtes efter en Plan, Frilændernes Filosof havde udkastet. I dens Centrum anlagdes en stor Undervisningshave, rundt omkring denne Boligerne; udenfor

Byen en Række af Haver og længere borte Fabriker og Landejendomme, i det Væsenlige med de samme offentlige Bygninger og Institutioner, der fandtes paa Øen, dog Alt udført i større Maalestok. Gaderne krydsede sig i rette Vinkler, vare brede og forsynede med Buegange. Husene dannede Firkanter med Promenader og store luftige Pladser indenfor. Paa Torvene anlagdes Plæner og Blomsterpartier med Fontæner. Det store Forsamlingshus, hvor alle Fællesanliggender underkastedes Raadslagning, i hvilken alle voxne Medlemmer af Samfundet havde Ret til at deltage, var Byens første og største Bygning. I næsten ligesaa stor Stil opførtes Theatret, Sangsalen og Morskabshallen.

Den videre Udvikling omfattede Ledelsen af den nye Stat, Lovgivningen, Byloven, Arbejdets Ordning, Ejendomsforholdene, de videnskabelige Institutioner, Forholdet til Udlandet, de offentlige Forlystelser og det Arbejde, der skulde udføres, for at propagere Systemet og Ideerne. Noget egenligt Statsoverhoved havde ikke. Folket valgte paa de Møder, der periodisk holdtes, en Formand, der ledede Diskussionen og opskrev de fattede Resolutioner. Til Bestyrelsen af den offentlige Formue valgtes ligeledes en Bestyrer, der kun fungerede en kort Tid og var ansvarlig for hvert et Skridt, han foretog. Det Heles virkelige, hemmelige Leder var Levevisdommen. Ethvert Medlem af Staten, der forlod Undervisningshaven, havde Ret til et Stykke Land, for hvilket han imidlertid ogsaa kunde modtage Nydelsesanvisninger og Kostkort — til Bolig, til det almindelige Kosthus, hvor Enhver, der ikke førte egen Husholdning, kunde indtage sine Maaltider, til Klæder, Redskaber, Indbetaling af Skatterne, til Theatret, Musiksalen, Skjønhedshaven, videnskabelige Forelæsninger, det



offenlige Bibliothek samt til Betaling af Dagbladet: «Fremtiden» og af et Kjørekort, der gav Adgang til Jernbanerne og Sporvejene, som førte gennem hvert Kvarter og for-  
 enede Fabrik- og Havepartierne med den egenlige By. Der blev samtidig truffet Foranstaltninger sigtende hen til at forhindre Kapitalopsamling i større Maalestok, at lægge Vanskeligheder iveau for indbyrdes Konkurrence og at vedligeholde, saa vidt gjørligt, Værdibytning uden Anvendelse af Penge. Saaledes vedtoges af Folketingsamlingen, at Staten var eneste Arving, hvorimod den sørgede for Opdragelsen af de Afdødes Børn. Andre, endnu levende Medlemmer af Samfundet, havde derimod at bidrage til Institutionerne for Opdragelsen, Videnskabens og Kunstens Fremme. Det blev kun tilladt, at oprette en eneste Kjøbmandshandel med alt Muligt i hvert Kvarter. Fra denne Handel solgtes saa godt som uden nogen Fordel, væsenlig ved Bytning med Raastoffer eller Kost- og Nydelsesanvisninger. Kun for det internationale Samkvems Skyld havde Penge i ringe Summer og gjaldt der andre Priser end de, som fremgik af en Slags Selvregulering i Frilændernes Samfund, støttet af omhyggelige, ugenligt affattede, statistiske, i Dagbladet «Fremtiden» offentliggjorte Oplysninger angaaende Samfundets Produktion samt af en Bank, der af- og tilskrev de indsatte og udtagne Kost- og Nydelsesanvisninger, gav daglige Oversigter og Meddelelser samt ledede Forsikringsvæsenet, der for den Enkelte ikke overskred Betingelserne for en tarvelig Alderdomsforsørgelse. Hos denne Bank kunde ogsaa deponeres Andelsbeviser, der tilstodes Entreprenører, naar et Foretagende, efter at være grundlagt, iværksat og ledet af dem, viste sig at være almennyttig og fordelagtig. Enhver Deltager i et saadant Foretagende havde fuld-

stændig lige Ret med Grundlæggeren og de Andelsbeviser, denne under givne Forudsætninger modtog, vare en frivillig Gave, en Slags Æresløn. Med Hensyn til Arbejdet fandt der kun en Regulering Sted, for saa vidt Alderen og Kjønnets krævede visse Hensyn. For de simpleste og groveste Arbejder, betalt et saa stort Antal Anvisninger, at der næsten altid fandtes Personer, der vilde befatte sig med dem.

Der bestemtes derhos, for at fremme Industri, Kunst, Videnskab etc., at Ingen kunde blive ligeberettiget Borger, uden at have aflagt Borgerexamen, efter hvis Absolvering Vedkommende af Folkeforsamlingen erklæredes som myndigt Medlem af Staten. For at Alle kunde opnaa denne Værdighed, indrettedes Undervisningen i Undervisningshaven lige for Alle og der gaves Alle den samme Lejlighed til en naturlig Udvikling. Den højere, videnskabelige Undervisning gaves ved Hjælp af Lærere, der for denne Virksomhed forsynedes med Anvisningskort, som sikrede dem et forholdsvis godt Livsophold. Da Forholdene i den nye Stat og Samkvemmet med Omverdenen foranledigede en Tilbagegang i Sundhedstilstanden, uddannedes Læger samt indrettedes Forsøgsstationer, Børnehospitaler og Plejestiftelser for de Gamle. En særegen Afdeling i Naturhaven bestemtes til Forsøg, vedrørende Studiet af oprindelige, naturlige Udviklingsforhold hos Mennesket. Her interneredes et Antal Hittebørn, hidførte fra andre Egne og der ydedes dem kun den rent legemlige Pleje. Nogen aandelig Paavirkning blev ikke tilladt. Resultatet heraf var, at denne afsondrede Del af Haven befolkedes med et Slags Mennesker, der lignede Urtidens. Studiet af disse kunstigt tilvejebragte Urmennesker gav Videnskabsmændene af alle Fag saa rigt et Udbytte, at

Experimentets tilsyneladende Grusomhed derved kunde undskyldes. Med Hensyn til Familjeforholdene opretholdtes det paa Øen gjældende System, saa vidt som gjørligt. De, der havde Tilbøjelighed for hinanden, annoncerede i «Fremtiden», at de vare flyttede sammen og lovede hinanden gjensidig Oprigtighed. Viste det sig senere, at de ikke harmonerede med hinanden, skiltes de ad, og var der Børn, afleveredes disse til Plejestiftelsen og Børnehaven.

Den efter disse Grundsætninger indrettede Stat, uden Regering, uden Avtoriteter og saa godt som uden Penge, vakte efterhaanden Folkenes mest levende Opmærksomhed; der strømmede store Skarer til og dens Hovedstad talte snart et Indbyggerantal, som overskred de største Verdensbyers Befolkning. Der maatte bestandig anlægges nye Kvarterer efter et fuldstændigt ligeartet System og med selvstændig Folkestyrelse. Den samme Fremgangsmaade, der tidligere var brugt, gjenoptoges, idet man lod Udsendinge rejse til saa godt som alle Europas Lande for at paavirke, denne Gang ikke alene Ungdommen, men ogsaa den lavere Præstestand og tilsidst Fyrsterne. Tysklands Kronprins blev vunden for Sagen, og da han skulde tiltræde Regeringen, nedlagte han den fremrakte Krone, førte hele Staten over til «Friland», tog Ophold i dets Hovedstad «Glückstadt», hejsede det nye Samfunds Flag, der viste de sex Regnbuefarver — Symbolet for Verdensborgerskabet, der ikke hører til nogen Farve eller til noget Parti — antog dets Motto: «Alt for Alle», og arbejdede med dets mest fremragende Mænd for, fra den frembrudte «Folketid», at føre Menneskeslægten over til «Verdenstiden».